

За своєю природою соціально-гуманітарне знання на рідкість погано пристосоване до такого заняття, як «замикання і опечатування»; це розширений коментар досвіду повсякденного життя, інтерпретація, яка ґрунтується на інших інтерпретаціях і, в свою чергу, живить їх. Соціально-гуманітарне мислення, щонайменше, підриває віру в винятковість і повноту якої б то не було інтерпретації. Воно привертає увагу до множинності дослідів і форм соціальних зв'язків, показує кожен з них як цілісність саму по собі, як світ зі своєю власною логікою і в той же час викриває фальш її самовдоволення і нібито явної самодостатності. Соціально-гуманітарне пізнання (так само і знання) не ускладнює, а сприяє потоку переживань і їх обміну. І якщо говорити прямо, воно додає невизначеності, оскільки підриває зусилля «заморозити потік знань» і зачинити всі входи і виходи. З точки зору «науки», стурбованої встановленим нею порядком, суспільствознавство є частиною хаотичного світу, швидше проблемою, ніж рішенням.

Найкраща служба, яку може послужити людям соціально-гуманітарна думка в їх повсякденному житті і співіснування, – це стимулювання взаємного розуміння і терпимості до продукування нових ідей, думок і поглядів. Соціально-гуманітарне мислення не може не сприяти розумінню, яке породжує терпимість, і терпимості, що робить розуміння можливим, – воно служить справі звільнення наукового пошуку від штучних обмежень.

УДК 159. 99:316. 36

Катерина Робертівна МАННАПОВА,

доцент кафедри соціології та психології Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3754-4637>

ПРОБЛЕМА НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ В РОДИНІ

На жаль, проблема насильства над дітьми в сім'ї, не будучи предметом пильної наукового вивчення, знаходиться на стадії дуже слабкої розробки. Цією проблемою більшою мірою займаються ті, хто безпосередньо з нею стикається: правознавці, кримінологи, криміналісти вивчають насильство над дітьми в рамках системного (Л. Л. Ананіан, Д. С. Шестаков), віктимологічного (Д. Рівман, С. Франк), кримінально-психологічного (Ю. М. Антонян, М. І. Єнікеев, С. М. Єніколопов, В. Є. Еміне) підходів. У психологічній літературі, незважаючи на розробку і визначення поняття насильства, проблема насильства над дітьми в сім'ї практично не вивчається. Крім того що існують труднощі у вивченні самого феномена насильства над дітьми, його причин, форм і наслідків, дослідники практично не звертають увагу на внутрішній світ дитини, що переживає подібне ставлення до себе.

Починаючи з другої половини ХХ ст. з'явилися нові підходи до вивчення даного явища. У 1961 р Х. Кемпе запропонував концепцію «синдрому битих дітей», в якій описав педіатричні, психіатричні і правові аспекти насильства над дітьми в сім'ї. Ця концепція отримала подальший розвиток в працях Ж. Герберіно (концепція «синдрому битих дітей в психологічному сенсі») і дослідженнях Е. Трубе-Бекера. Важливим в цих дослідженнях стало звернення

до теми психологічного насильства над дітьми в сім'ї та його наслідків в подальшому житті дитини (2, с. 104).

Визначення поняття «жорстоке поводження з дитиною» залежить від правової та моральної точок зору, від історично мінливих соціокультурних і професійних підходів. Узагальнивши існуючі в даний час думки, можна констатувати, що насильство над дітьми – це болісне питання, що викликає серйозну стурбованість суспільства. Його можна розглядати в рамках чотирьох категорій, дві з котрих, хоча й не є насильством у прямому значенні цього слова, але також справляють шкідливий вплив на дітей.

Нехтування – хронічна нездатність батьків або осіб, що здійснюють догляд, забезпечити основні потреби дитини у відповідній їй віку турботі, в їжі, одязі, житлі, медичному догляді, освіті, захисті та догляді. Це ставлення є результатом безвідповідальності дорослих. Воно варіюється від випадків, коли батьки залишають дитину одну вдома без догляду на декілька годин, поки вони працюють, до так званих випадків «один удома», коли дитина залишається без догляду, а батьки від'їжджають на вихідні або свята. Найгіршим варіантом є ситуація, коли особа, що відповідальна за дитину, не робить того, що потрібне для забезпечення її здоров'я, безпеки та фізичного розвитку. Наприклад, коли дитина голодує чи утримується в холодному приміщенні, коли в неї немає одягу, можливості навчатися тощо.

Психологічне насильство – це поведінка, яка завдає шкоди емоційному розвитку дитини та її почуттю власної гідності. Психологічне насильство включає словесні нападки, такі як постійна критика, приниження, образи, висміювання, кепкування, піддражнювання та відмова вислухати дитину. Психологічне насильство також включає нездатність проявити любов та надати підтримку та керівництво, необхідне для психологічного зростання та розвитку дитини.

Фізичне насильство – фізичне травмування дитини, причому не тільки коли наявні його відповідні ознаки (синці, поранення, переломи тощо), а й такі різновиди фізичного насильства, коли ознаки неможливо виявити одразу, оскільки вони проявляються пізніше.

Сексуальне насильство – всі види сексу між дорослими та дітьми, а також примушення дітей займатися сексом між собою. Сексуальне насильство та сексуальна експлуатація є одним з найбільш тяжких порушень прав дитини. За тяжкістю завданих травм сексуальне насильство та сексуальна експлуатація прирівнюються до тортур і катування. Навіть якщо дитина із задоволенням сприймає хтиві дії дорослого, це все одно є сексуальним насильством (3, с. 24).

Діти з неповних сімей представляють насильство як приниження гідності іншої людини, фізичні і моральні травми, жорстокість по відношенню до беззахисного, обмеження, знуцання, фізичний і психічний тиск, нанесення шкоди, збитку, шкоди. Діти з повних сімей вважають, що насильство – це рукоприкладство, застосування сили і жорстких заходів, приниження, дія проти волі іншого, обмеження, знуцання, навмисна образа, фізичний і психічний тиск, насадження чужої волі, обмеження, негативний вплив, жорстокість. Наслідком в більшості випадків є психотравма з накопиченням злоби, гніву, страху. В результаті дослідження, проведеного О. О. Азаровою, були виявлені гендерні відмінності в оцінці ступеня небезпеки фізичного насилля, на цей факт впливають відмінності гендерного сприйняття невербального компонента

поведінки; різний зміст, вкладений чоловіками і жінками в поняття насилля (1, с. 86).

Незважаючи на те, що жорстоке поводження з дітьми зустрічається у всіх сім'ях, навіть тих, які виглядають дуже благополучними для оточуючих, все ж є деякі обставини, що збільшують ризик жорстокого поводження з дітьми. Ряд чинників може підвищувати ризик жорстокого поводження з дітьми, наприклад: проблеми в галузі фізичного або психічного здоров'я чи розвитку будь-якого члена сім'ї; розлад у родині або насильство між іншими членами сім'ї; ізолюваність в співтоваристві або відсутність підтримки; відсутність підтримки у вихованні дитини з боку інших членів сім'ї.

Список бібліографічних посилань:

1. Азарова Е. А. О насилии над детьми в семье. Вестник Череповецкого государственного университета. 2011, № 3, Т. 2, С. 84-87.

2. Блэкборн Р. Психология криминального поведения. СПб., 2004. 495 с.

3. Дмитренко М. І., Тропін М. В., Власов П.О. Попередження насильства у сім'ї: Метод. рекомендації. Дніпропетровськ: Дніпропетр. юрид. ін-т МВС України, 2001. 56 с.

УДК [159. 9: 351. 74] (477)

Оксана Вікторівна МІТРОШКІНА,

старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9433-2836>

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЗМІН У ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У РАМКАХ ОСВІТИ ФАХІВЦІВ

Підготовка працівників пенітенціарної системи до діяльності з ресоціалізації засуджених повинна являти собою цілеспрямований і специфічний педагогічний процес, що полягає в оволодінні слухачами впорядкованої системи знань механізмів ресоціалізаційного педагогічного впливу на засуджених, які забезпечують формування та розвиток в осіб, що оволодівають знаннями, умінь кваліфіковано застосовувати соціально-педагогічні технології в суб'єктно-об'єктних відносинах виховного процесу із засудженими, розвиток творчої складової особистості співробітника ДКВС, а також інших професійно важливих якостей, необхідних для виконання посадових обов'язків.

Це має бути комплекс безперервних заходів, спрямованих на оволодіння персоналом теоретичними знаннями, необхідними при виконанні службових завдань, на формування та закріплення у них установок щодо мотивації та прагнення до оволодіння професійними знаннями, що допоможуть у надбанні професіоналізму. Також дуже важливим є розвиток та закріплення позитивних особистісних якостей працівників, що відіграватиме велику роль у становленні майбутнього фахівця (1).

Звернемося до Указу Президента України №631 від 2012 р., в якому зазначено, що одним із пріоритетних напрямів діяльності ДКВС України у сучасних умовах є створення ефективної системи добору та підготовки